

*До спеціалізованої вченої ради К 70.895.02
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Зубрицької Оксани Василівни:

**«Інститут ювенальної юстиції як об'єкт філософсько-правового аналізу»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.12 – філософія права**

Актуальність теми дослідження. На поняття «сутність» людини натрапляємо в багатьох наукових працях, підручниках, статтях тощо. Це ще раз засвідчує той факт, що зрозуміти всю природну сутність було основним завданням філософів у різні періоди історії. З розвитком самої людини та її практичної діяльності для неї відкривались нові горизонти пізнавальної діяльності, що зумовило вивчення об'єктивної дійсності, здобуття нових знань про новий світ. Ці навички людина з часом почала використовувати і на практиці, що зумовило підвищення ефективності праці, життя в соціумі та «піднесення» людини на ще один щабель у своїй еволюції. Водночас людина завжди намагалась зрозуміти своє істинне призначення на землі, що породило одвічне питання філософії – про сутність людського буття. З огляду на цю думку розуміємо, що проблема сутності людини є визначальною і складною та виступає основою у філософській антропології.

Питаннями сутності людини, її розвитку та становлення цікавились в різні часи та епохи. Людина виступала єдиним єднальним суб'єктом між суспільством і державою. Її права і свободи заклали основу людської індивідуальності та неповторності, творчого потенціалу, орієнтації суспільства

на демократичні, правові засади, що послужило підґрунтям розвитку ювенальної юстиції.

Людина на шляху свого формування і розвитку зазнає впливу різноманітних чинників. Попри це вона виступає активним учасником власного формування, осмислюючи та пізнаючи нові простори. Вплив різноманітних процесів, зокрема природного, духовного, морального, фізичного, соціального, дає підстави говорити сьогодні про наукову обґрунтованість та вироблення системи методологічних заходів, які сприяли б розвитку і формуванню людини на ранніх стадіях. Ця система має спиратися на антропологічні засади, котрі закладено в основу процесу виховання.

Слушно відзначає і дисертантка, що, досліджуючи сьогодні антропологічну компоненту як основу розвитку ювенальної юстиції, слід акцентувати саме на якісному вихованні як стрижня розвитку людини, що формує в ній необхідні цінності та якості, котрі потрібні в будь-якому здоровому суспільстві та відповідають його прогресивним цілям і потребам, вимагають всебічного філософського та правового осмислення. Основою антропологічного виховання є розуміння людини і світу загалом, результатом якого виявляються нові форми їх взаємного буття. Через це сьогодні, в умовах активної глобалізації знань про людину, потрібно досліджувати питання формування цілісної концепції виховання.

Говорячи про ювенальну юстицію як правову систему з відповідним комплексом знань для захисту прав неповнолітніх, необхідно передусім зосередити увагу на вихованні дитини в сім'ї. Початком будь-якого правопорушення з боку дитини є наслідування поведінки своїх батьків, тому доцільніше проводити профілактичні бесіди і тренінги для усунення різних правопорушень і протиправних дій всередині сім'ї.

Ювенальна юстиція служить для захисту неповнолітнього тільки тоді, коли був факт явного правопорушення. Погоджуюся з авторкою дисертаційної роботи у частині того, що потрібно створити нову профілактичну правову систему, за якої правовому вихованню приділяли б увагу уже в дошкільних

зкладах та на всіх рівнях державних установ, аби ті могли стати на захист дитини в процесі її становлення як особистості. Іншими словами, правове виховання повинно впроваджуватись в освітній процес та супроводжуватись контролем з усіма правоохоронними і правозахисними органами влади. Не останню роль у цьому повинні відігравати самі батьки, громадські організації та просто небайдужі, свідомі люди, що дасть змогу в майбутньому створити здорове і міцне суспільство, у якому захищаються права і свободи, честь і гідність кожного індивіда.

Загалом необхідно ствердити, зрештою це відстоює і дисертантка, що імплементація антропологічної основи в розвиток ювенальної юстиції є тривалим процесом, що потребує постійного вдосконалення. Оскільки в нашій державі зроблено перші кроки для розвитку ювенальної юстиції, то цілком логічними є сподівання на подальший розвиток цієї системи в майбутньому.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертаційного дослідження затверджено у вченій раді Хмельницького університету управління та права (протокол № 13 від 17 травня 2016 року). Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., у межах науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії держави і права Хмельницького університету управління та права «Теоретико-історичні проблеми розвитку держави і права» на 2017–2023 роки (номер державної реєстрації 0117U000103), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2013–2016 роки (державний реєстраційний номер 0108U008927) та на 2017–2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Мета дисертаційної роботи полягає у філософсько-правій концептуалізації ювенальної юстиції в реаліях

становлення української держави соціально-демократичної орієнтації. Відповідно до мети Зубрицька Оксана Василівна спробувала вирішити низку завдань, з-поміж яких основні такі: обґрунтувати стан філософсько-правового дослідження проблеми реалізації ювенального права та ювенальної юстиції в Україні; визначити теоретико-методологічні засади вивчення інституту ювенальної юстиції; узагальнити основні підходи щодо онтологічних, гносеологічних та антропологічних засад формування інституту ювенальної юстиції; дослідити сутність інституту ювенальної юстиції крізь призму антропологізації його впровадження і людиновимірності використання ювенальних технологій; висвітлити аксіологічно-праксеологічну вмотивованість формування інституту ювенальної юстиції в Україні; окреслити межі полівимірності взаємозв'язку суспільних моделей сім'ї і ювенальної юстиції; встановити потреби аксіоматики інституту ювенальної юстиції щодо захисту дітей; охарактеризувати гуманістичну реальність правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства; спроектувати сучасну роль імплементації ювенальної практики у формуванні української держави соціально-демократичної орієнтації тощо.

Структура дисертаційної роботи складається із трьох розділів й одинадцяти підрозділів, логічно обґрунтована, охоплює важливі виміри та діагоналі досліджуваної теми дисертаційного дослідження. Зміст автореферату повною мірою відображає основні положення дисертаційного дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Положення, що виносяться на захист у якості новизни, є новими та такими, що можуть бути визнані як досягнення наукових знань у сфері філософії права.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що вперше у вітчизняній науці комплексно досліджено інститут ювенальної юстиції в межах сучасного філософсько-правового дискурсу. Дисертантці вдалося:

– здійснити сучасний філософсько-правовий аналіз інституту ювенальної юстиції в контексті євроінтеграційних державотворчих і правотворчих

процесів, що дало змогу виокремити її охоронну функцію, не спрямовану тільки на осуд, покарання, засуд тощо, а зосереджену на захисті порушника, зважаючи на те, що йдеться про неповнолітніх осіб. Відтак акцентовано на правильному вихованні дитини в колі сім'ї, де їй мають прищеплювати цінності, патріотизм і повагу до права;

– аргументувати необхідність правового регулювання виховання та освіченості дітей, як однієї із засадничих характеристик інституту ювенальної юстиції, що покликане забезпечити неповнолітніх від негативного виміру девіантної поведінки. Означена складова є взаємообумовленою відповідальністю і сім'ї, і держави, водночас не можна применшувати первинного значення саме батьківського впливу. Врешті-решт інститут сім'ї підтверджує те, що внутрішньо-сімейні відносини великою мірою впливають на зростання кількості правопорушень серед неповнолітніх, адже стереотипи й аксіологія спілкування формують модель поведінки дітей у суспільстві, а відтак і в державі;

– обґрунтувати роль гуманізації правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства. З'ясовано, що для впровадження та дієвості ювенальної практики в Україні в майбутньому уже зараз потрібно виконувати комплекс заходів, покликаних створити підґрунтя для її ефективного функціонування. Передусім необхідно: до роботи в системі ювенальної практики залучати працівників з високим рівнем професіоналізму, які володіють професійною етикою та культурою, мають досвід роботи з дітьми і пройшли відповідне стажування; підвищити якість роботи законодавчого органу, наслідком чого стане підвищення якості нормативно-правових актів, які приймаються (зокрема й у сфері захисту дітей і дитинства) та інші положенні, що чітко відображені у тексті дисертаційного дослідження відповідно до чинних вимог.

Слід також констатувати, що наукова проблема, досліджувана в дисертації, дала авторці змогу розвинути міркування про те, що аксіоми ювенальної юстиції впливають не тільки на ювенталістику, а й на всю правову

систему України. Це безпосередньо виявляється через їх загальність, універсальність, значущість; незмінність, стійкість упродовж тривалого часу; вплив на всі форми юридичної діяльності. Окрім того, це виступає своєрідним критерієм законності чи незаконності дій і вчинків суб'єктів права; заповнює наявні у праві прогалини; слугує основою для підвищення рівня правосвідомості громадян; виконує регулятивну роль і так далі.

Важливість одержаних автором дисертації результатів для юридичної науки, правозастосовної та правотворчої практики та рекомендації щодо їхнього використання.

Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані для заповнення наявних прогалин у вивченні інституту ювенальної юстиції в контексті сучасного філософсько-правового дискурсу. А також: у правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства та унормування в ньому правових стандартів інституту ювенальної юстиції; у науково-дослідній роботі – для подальших розробок проблематики ювенальної юстиції як філософсько-правового феномена на загально-теоретичному та практичному рівнях; в освітній діяльності – для оптимізації змісту посібників і підручників, а також під час викладання таких навчальних дисциплін, як: «Філософія», «Філософія права», «Теорія держави і права», «Юридична деонтологія», «Соціологія», «Політологія», «Енциклопедія права», «Ювенальне право», «Професійна етика юриста», «Професійна етика працівників правоохоронних органів» та ін. (Акти про реалізацію результатів наукових досліджень Хмельницького університету управління та права від 15.05.2018 року; Стрийського коледжу Львівського національного аграрного університету від 07.09.2018 року; Виконавчого комітету служби у справах дітей Стрийської міської ради Львівської області від 12.09.2018 року; Служби у справах дітей Стрийської районної державної адміністрації Львівської області від 16.10.2018 року; Львівського державного університету внутрішніх справ від 28.12.2018 року).

Водночас, ця праця, як будь-яка творча робота, не позбавлена внутрішніх суперечностей, недоліків та вад, що викликає потребу висунути низку зауважень і побажань, що стануть предметом дискусії в ході захисту дисертації.

1. На нашу думку, у підрозділі 2.1 «Філософія виховання як онтолого-, гносеолого-, антропологічні передумови формування правової поведінки громадянина в суспільстві», дисертантка надмірно абсолютизує гуманітарний зміст та базу правового виховання дитини. Саме тому спірним виглядає твердження, що «особливе значення філософії полягає в тому, що саме філософія як метадисципліна стоїть на стику всіх наук і гуманітарного, і технічного профілю»;

2. Підрозділ 2.3 «Антропологізація впровадження ювенальної юстиції» дисертаційного дослідження присвячено обґрунтуванню тези, відповідно до якої «антропологічна основа розвитку ювенальної юстиції повинна містити філософсько-педагогічну компоненту виховання, яка дасть змогу зрозуміти структуру виховного процесу дитини й усвідомити істинну природу людини разом з її потребами, сформувавши систему поглядів, заснованих на знаннях про навколишній світ». Проте, правомірність даної тези авторкою не доводиться, не зрозуміло, що вона розуміє під поняттям антропологізації впровадження ювенальної юстиції;

3. У підрозділі 3.4 «Гуманізація правовідносин у впровадженні ювенальної практики на засадах громадянського суспільства» обґрунтовується, що «запровадження ювенальної практики повинно відбуватися після розробки ґрунтовної законодавчої бази, де мають бути враховані результати наукових досліджень, соціологічні дані та досвід впровадження і функціонування ювенальної практики в розвинених державах». Авторка лише перелічує ті напрямки розвитку загальнонаціональних програм, що стосуються питань ювенальної політики держави, а варто було б конкретизувати підхід до поданого аналізу, що лише б посилювало практичне значення дисертаційного дослідження;

4. Стверджуючи, що «важливим доктринальним обґрунтуванням ювенальної юстиції як комплексного філософсько-правового явища виступає доктрина розуміння», авторка не тільки не роз'яснює її суті, але й не позначає ті методологічні концепти, що використовуються у процесі дослідження.

У загальному висловлені зауваження істотно не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи Зубрицької Оксани Василівни зважаючи на їх дискусійний вимір, і, зрештою, можуть бути предметом осмислення дисертантом у майбутній своїй науковій діяльності.

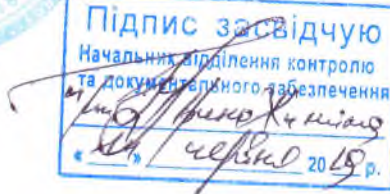
Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому. Виходячи з наведеного вище, хочу ствердити, що дисертаційна робота Зубрицької О. В. «Інститут ювенальної юстиції як об'єкт філософсько-правового аналізу» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему та з наявністю елементів новизни, містить значущі теоретичні розробки та практичний еквівалент, відповідає вимогам, сформульованим у п.п. 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а Зубрицька Оксана Василівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.12 – філософія права.

Офіційний опонент:

доцент кафедри теорії, історії держави і права
та приватноправових дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького,
кандидат юридичних наук

М. П. Музика

Підпис засвідчую
Начальник відділення контролю
та документального забезпечення

червень 2019 р.